

Олександра ГРОНЬ

кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Харків, Україна, oleksandra.gron@hneu.net

ORCID ID: 0000-0002-4229-3484

Овагім АРУТЮНЯН

аспірант, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Харків, Україна, mr.ovakim13@gmail.com

ORCID ID: 0009-0002-8745-3768

ІНКЛЮЗИВНА ЕКОНОМІКА: ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Вступ. Сучасна світова економіка переживає швидкі та суттєві зміни, які вимагають нових підходів до розвитку й управління економічними системами. Одним із важливих напрямів цих змін є концепція інклюзивної економіки, що покликана забезпечити рівний доступ до економічних можливостей і ресурсів для всіх членів суспільства, включаючи найменш захищені верстви населення. Інклюзивна економіка спрямована на створення умов, за яких економічне зростання і розвиток є доступними та вигідними для всіх, не тільки для привілейованих груп.

В умовах глобалізації, необхідність врахування фінансового аспекту інклюзивної економіки стає очевидною. Глобальні фінансові ринки й інститути мають значний вплив на розподіл ресурсів, доступ до капіталу й економічні можливості. Тому важливо розглянути, як фінансові інструменти, політики та стратегії можуть бути адаптовані для забезпечення більшого економічного і соціального включення. Саме тому фінансовий аспект інклюзивної економіки охоплює питання доступу до фінансових послуг, зокрема кредитування, інвестиції, страхування та інші фінансові інструменти, що є критично важливими для підтримки економічної участі та соціальної інтеграції. Він також містить розробку фінансових політик, які сприяють зменшенню соціальної нерівності та покращенню умов життя всіх громадян.

Мета – обґрунтувати необхідність врахування фінансового аспекту розвитку інклюзивної економіки в умовах глобалізації.

Результати. Розглянуто основні складові інклюзивної економіки, роль глобалізації в становленні сучасної концепції інклюзивної економіки. Обґрунтовано необхідність врахування особливостей фінансового аспекту розвитку інклюзивної економіки в умовах глобалізації. Запропоновано методичний підхід щодо розвитку інклюзивної економіки з урахуванням фінансового аспекту.

Висновки. Фінансовий аспект інклюзивної економіки набирає особливої ваги в умовах глобалізації, коли фінансові системи та ринки стають все більш взаємопов'язаними і складними. Глобалізація, з одного боку, відкриває нові можливості для економічного

розвитку і фінансових інвестицій, а з іншого боку, створює виклики, які можуть посилити нерівність та соціальні розриви.

Аналіз фінансового аспекту інклюзивної економіки в умовах глобалізації дає змогу виявити ключові проблеми та можливості для покращення фінансової доступності та рівності, що передбачає оцінку впливу глобальних фінансових трендів на місцеві економіки, аналіз ефективності фінансових інструментів і політик, а також розробку рекомендацій для створення більш інклюзивних фінансових систем. Отож, дослідження фінансового аспекту інклюзивної економіки в умовах глобалізації є важливим для формування стратегій, які сприятимуть економічному розвитку, зменшенню соціальних розривів і забезпеченню сталого економічного зростання.

Ключові слова: економічна інклюзія, фінансова інклюзія, економічний розвиток, фінансовий інструментарій, цифрова інклюзія, інклюзивність, фінансова безпека, цифрова інклюзія, цифрова економіка.

Табл.: 2, рис.: 2, бібл.: 23.

Oleksandra GRON

Ph. D. (Economics), Assoc. Prof., Simon Kuznets Kharkiv National University of Economic,
Kharkiv, Ukraine, oleksandra.gron@hneu.net
ORCID ID: 0000-0002-4229-3484

Ovagim ARUTYUNYAN

Postgraduate student, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economic,
Kharkiv, Ukraine, mr.ovakim13@gmail.com
ORCID ID: 0009-0002-8745-3768

INCLUSIVE ECONOMY: THE FINANCIAL ASPECT OF DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

Introduction. Currently, the world economy is experiencing rapid and significant changes that require new approaches to the development and management of economic systems. One of the important directions of these changes is the concept of an inclusive economy, which tries to ensure equal access to economic opportunities and resources for all members of society, including the least protected sections of the population. An inclusive economy aims to create the conditions under which economic growth and development are accessible and beneficial to all, not just privileged groups.

In the conditions of globalization, the need to take into account the financial aspect of an inclusive economy becomes obvious. Global financial markets and institutions have a significant impact on resource allocation, access to capital, and economic opportunity. It is therefore important to consider how financial instruments, policies and strategies can be adapted to ensure greater economic and social inclusion. That is why the financial aspect of an inclusive economy covers access to financial services, including credit, investment, insurance and other financial instruments, which are critical to support economic participation and social integration. It also includes the development of financial policies that help reduce social inequality and improve the living conditions of all citizens.

The purpose of the article is to substantiate the need to take into account the financial aspect of the development of an inclusive economy in the context of globalization.

Results. *The presented paper examines the main components of an inclusive economy, the role of globalization in the formation of the modern concept of an inclusive economy. The need to take into account the specifics of the financial aspect of the development of an inclusive economy in the context of globalization is also substantiated. A methodical approach to the development of an inclusive economy, taking into account the financial aspect, is proposed.*

Conclusions. *The financial aspect of an inclusive economy is gaining particular importance in the context of globalization, when financial systems and markets are becoming more and more interconnected and complex. Globalization, on the one hand, opens up new opportunities for economic development and financial investment, and on the other hand, creates challenges that can increase inequality and social gaps.*

Analysis of the financial aspect of an inclusive economy in the context of globalization allows us to identify key problems and opportunities for improving financial access and equality. This includes assessing the impact of global financial trends on local economies, analyzing the effectiveness of financial instruments and policies, and developing recommendations for creating more inclusive financial systems. Thus, the study of the financial aspect of the inclusive economy in the context of globalization is important for the formation of strategies that will promote economic development, reduce social gaps and ensure sustainable and equal economic growth.

Keywords: *economic inclusion, financial inclusion, economic development, financial tools, digital inclusion, inclusiveness, financial security, digital inclusion, digital economy, inclusion.*

JEL Classification: A10, F10, F30, G10, G19, G28.

Постановка проблеми. В умовах сучасних трансформацій, інноваційних змін та цифровізації концепція інклюзивної економіки набирає все більшої ваги. Інклюзивна економіка передбачає створення умов, за яких усі верстви суспільства мають рівний доступ до економічних можливостей та ресурсів, що забезпечує більш справедливий і стійкий розвиток. У контексті глобалізації та швидких економічних змін ця концепція стає особливо актуальною, оскільки забезпечення соціальної та економічної рівності стає критичним фактором для сталого розвитку.

Саме тому можна стверджувати, що інклюзивна економіка сприяє економічному зростанню, а також зменшенню соціальних та економічних нерівностей. Вона орієнтована на забезпечення доступу до ринків праці, фінансових послуг, освіти та інших ресурсів для всіх членів суспільства, особливо для найбільш уразливих груп, таких як ма-

лозабезпечені, жінки, молодь, люди з обмеженими можливостями та етнічні меншини.

Також розвиток інклюзивної економіки передбачає інтеграцію принципів справедливості і рівності в усі аспекти економічної діяльності, тобто створення інклюзивних ринкових умов, реформування фінансових систем, підтримку підприємництва серед уразливих груп і забезпечення доступу до якісних соціальних послуг. Такі зміни сприяють підвищенню економічної активності, покращенню якості життя та зменшенню соціальних розривів.

З метою досягнення інклюзивного економічного розвитку необхідно активно досліджувати й аналізувати моделі і стратегії, які сприяють інтеграції різних соціальних і економічних груп у загальний процес економічного зростання. Це дає змогу не лише підвищити соціальну відповідальність, а й забезпечити сталий розвиток на глобальному та локальному рівнях.

Отож, розвиток інклюзивної економіки стає ключовим елементом для забезпечення справедливого і рівного економічного зростання, яке приносить користь всім членам суспільства і сприяє загальному добробуту.

Слід зазначити, що процес забезпечення інклюзивності є ключовим для створення рівного доступу до економічних можливостей, соціальних ресурсів та участі в суспільному житті для всіх верств населення, незалежно від їх соціального, економічного, расового, гендерного або фізичного статусу. Інклюзивність спрямована на подолання бар'єрів і створення умов, за яких кожна особа може максимально реалізувати свій потенціал і брати участь у суспільних і економічних процесах. На рис. 1 подано основні складові процесу інклюзивності.

Саме тому можна стверджувати, що процеси інклюзивності спрямовані на створення більш справедливого і рівного економічного та соціального середовища, яке забезпечує рівний доступ до можливостей і ресурсів для всіх членів суспільства. Зазначене передбачає комплексний підхід,

що охоплює економічні, соціальні і політичні аспекти, з метою забезпечення сталого і рівного розвитку та підтверджує актуальність і своєчасність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку інклюзії в сучасному економічному просторі набуває все більшої актуальності. Це передусім пов'язано з прискореними процесами глобалізації та цифровізації. Саме тому питання доступності послуг та залученості до економічних процесів стає все більш актуальним та своєчасним. Так, проблеми розвитку інклюзії, економічної інклюзії та різних її проявів (фінансова інклюзія, цифрова інклюзія тощо) розглядали А. Базиліук, О. Жулин [1], Л. Бережна, О. Снитюк [2], М. Войчук [3], Д. Гладких [4], О. Десятнюк, А. Крисоватий, О. Птащенко [5, 6, 7, 8], С. Дідух [9], Н. Захарченко [10], А. Кожина [11], І. Цимбалюк [12].

Питання соціальної відповідальності бізнесу в контексті розвитку економічної інклюзії досліджували Y. Zaitsev, I. Krysovatyu, N. Gavkalova, O. Sobko, V. Boichyk [13].

Також з питаннями розвитку інклюзивності в економічних процесах сьо-

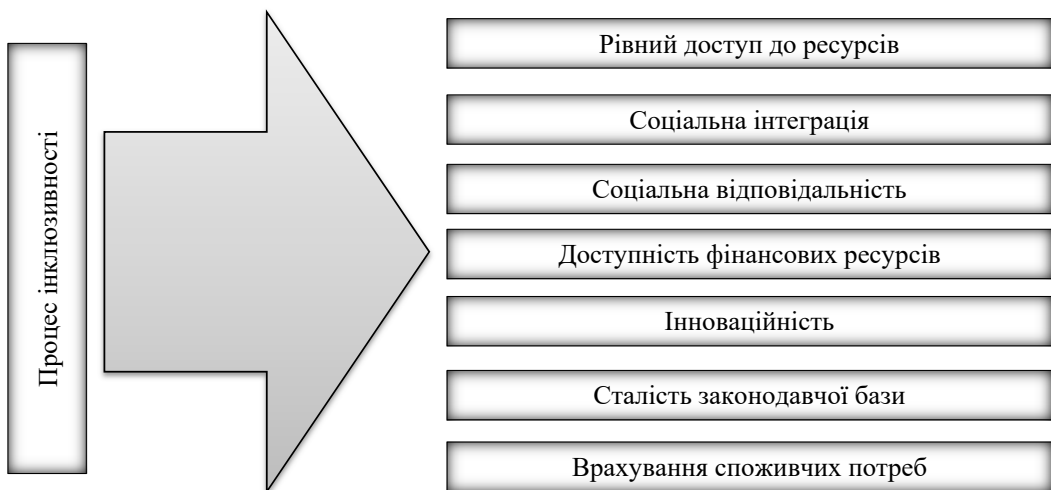

Рис. 1. Складові процесу інклюзивності*

* Побудовано на основі [1–12].

годення пов'язані безпекові аспекти, фінансова стабільність і використання фінансового та цифрового інструментарію, що відображено в роботах О. Desyatnyuk, М. Naumenko, І. Lytovchenko, О. Beketov [14], О. Desyatnyuk, А. Krysovatty, О. Ptashchenko, О. Kyrylenko [15, 16], М.-J. Gallego-Losada, А. Montero-Navarro, Е. García-Abajo, R. Gallego-Losada [17], J. Gupta, V. Cornelissen, М. Ros-Tonen [18], А. Jong, А. Shahriar, F. Shazia [19].

Проблематику розвитку підприємницьких структур з урахуванням умов глобалізації та інклюзивної економіки проаналізували J. Doran, N. McCarthy, М. O'Connor [20], J. Liu, K. Loan, S. Mousa, А. Ali, І. Muda, P. Cong [21], М. Rößmann [22], А. Крисоватий [23].

Питання інклюзії є актуальним та має суттєве значення для розвитку економічної науки, а змінність умов глобального економічного простору обумовлює необхідність продовження дослідження окремих його аспектів.

Метою статті є обґрунтування необхідності врахування фінансового аспекту розвитку інклюзивної економіки в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спираючись на окремі теоретичні дослідження [22, 23], варто зазначити, що глобалізація, як комплексний процес інтеграції економічних, соціальних та культурних систем на макрорівні, має суттєвий вплив на розвиток інклюзивної економіки. Вона створює нові можливості, але також приносить виклики, які можуть як сприяти, так і перешкоджати формуванню інклюзивних економічних систем. В табл. 1 подано основні аспекти впливу глобалізації на становлення інклюзивної економіки.

Зауважимо, що глобалізація має значний вплив на становлення інклюзивної економіки, створюючи як можливості, так і виклики. Вона розширює доступ до ринків, технологій та інвестицій, що може сприяти економічному розвитку й інклюзії. Проте глобалізація також може поглибити нерівності і створити нові бар'єри. Для забезпечення позитивного впливу глобалізації на інклюзивність важливо розробляти політики і стратегії, що сприяють рівному розподілу вигод і захисту прав усіх верств населення.

Таблиця 1

Вплив глобалізації на інклюзивну економіку*

Аспекти	Складові
Розширення доступу до ринків і ресурсів	Глобальний ринок
	Міжнародні інвестиції
Покращення доступу до інформаційних і комунікаційних технологій	Цифрові платформи
	Фінансові технології (FinTech)
Підвищення рівня конкуренції і якості послуг	Конкуренція на ринку
	Інноваційність
Вплив на ринок праці	Міжнародні стандарти праці
	Соціальні ініціативи
Соціальна відповідальність	Соціальна відповідальність бізнесу
Нерівність	Економічна нерівність
	Нестабільність ринку праці
Міжнародні організації	Міжнародна співпраця

* Складено на основі [19, 20, 21, 22, 23].

У сучасному глобалізованому світі питання інклюзії стає надзвичайно актуальним. Забезпечення рівного доступу до економічних можливостей та ресурсів для всіх верств населення є важливою складовою успішного і сталого розвитку економічних систем, оскільки:

- інклюзія дає змогу залучати більше людей до економічної діяльності;
- інклюзивні економічні системи створюють середовище, в якому більше людей мають можливість заробляти і витрачати гроші;
- інклюзія спрямована на усунення соціальних і економічних бар'єрів для вразливих груп;
- доступ до освіти, фінансових послуг і ринку праці для найбільш уразливих груп може суттєво знизити рівень бідності і підвищити соціальний статус цих груп;
- інклюзивні політики сприяють покращенню соціальних індикаторів, таких як рівень освіти, здоров'я і добробуту, що, своєю чергою, підвищує загальний рівень економічного розвитку; а різноманітність перспектив і досвіду може стимулювати творчість і підприємництво;
- інклюзія сприяє соціальній гармонії і політичній стабільності, зменшуючи ймовірність соціальних конфліктів і незадоволення, що можуть виникнути через економічні і соціальні нерівності;
- інклюзія є частиною соціальної відповідальності бізнесу та державних інституцій, що відповідає міжнародним зобов'язанням щодо прав людини і соціальної справедливості; сучасні міжнародні стандарти і угоди, такі як Цілі сталого розвитку ООН, акцентують на важливості інклюзії для досягнення глобальних цілей;
- інклюзія допомагає ефективно використовувати всі наявні ресурси, включаючи людський капітал, що підвищує загальну ефективність економічної системи;
- інклюзивні організації мають можливість залучати різні перспективи до процесу ухвалення рішень, що може покращити якість управління та сприяти кращому вирішенню проблем [1, 3, 4, 6, 7, 9, 12, 15].

Отже, необхідність інклюзії в сучасній економічній системі обумовлена її потенціалом для стимулювання економічного зростання, зменшення соціальної нерівності, покращення стабільності і стійкості економічних систем, виконання соціальної відповідальності і міжнародних зобов'язань, підвищення ефективності та конкурентоспроможності, а також покращення якості управління. Інклюзія забезпечує справедливий доступ до економічних можливостей і ресурсів, що є необхідним для досягнення сталого і збалансованого розвитку суспільства.

За таких умов розвитку економічних систем особливої актуальності набуває розгляд фінансової складової інклюзивної економіки. Фінансовий аспект є критично важливим, оскільки забезпечує основу для рівного доступу до ресурсів і можливостей для всіх верств населення (табл. 2).

Розширення доступу до фінансових послуг, підтримка підприємництва, покращення фінансової грамотності, зменшення економічних бар'єрів і нерівностей, стимулювання економічного розвитку і забезпечення соціальної стабільності є основними складовими цього процесу. Залучення фінансових інструментів і інвестицій до інклюзивних ініціатив дає змогу забезпечити більш справедливий і стійкий розвиток економіки, сприяючи загальному добробуту і соціальному прогресу.

Запропонуємо послідовність дій, що урегулюють розвиток інклюзивної економіки з урахуванням фінансового аспекту (рис. 2).

Алгоритм дій щодо розвитку інклюзивної економіки з урахуванням фінансового

Фінансовий аспект інклюзивної економіки*

Складова	Елемент складової	Характеристика
Розширення доступу до фінансових послуг	Банківські послуги	Розширення доступу до традиційних банківських послуг, таких як рахунки, кредити та депозити, є ключовим для забезпечення економічної участі уразливих груп населення.
	Мікрофінансування	Мікрофінансові інститути надають малозабезпеченим особам та малим підприємствам доступ до невеликих кредитів та фінансових послуг, що допомагає їм стартувати у бізнесі або покращити економічні умови.
Підтримка підприємництва	Стартапи	Вкладення в стартапи, що належать до соціально вразливих груп, сприяє розвитку нових підприємств і бізнес-ідей, які можуть стимулювати економічний розвиток і створювати робочі місця.
	Гранти	Програми грантів і субсидій для підприємців з уразливих груп забезпечують стартовий капітал, який є необхідним для розвитку нових бізнесів та інновацій.
Покращення фінансової грамотності та освіти	Освітні програми	Фінансова освіта та навчання підвищують обізнаність про управління фінансами, що допомагає людям краще планувати й управляти своїми фінансовими ресурсами, уникати боргових пасток і ефективно використовувати фінансові послуги.
	Доступність інформаційних послуг	Забезпечення доступу до інформації про фінансові продукти і послуги дає змогу споживачам ухвалювати обґрунтовані рішення і користуватися фінансовими інструментами для покращення їхнього економічного становища.
Зменшення економічних бар'єрів	Фінансова інклюзія	Забезпечення доступу до фінансових послуг для всіх верств населення, включаючи жінок, молодь, етнічні меншини і людей з обмеженими можливостями, дає змогу зменшити економічні бар'єри та нерівності.
	Сучасний фінансовий інструментарій	Розробка фінансових продуктів, що відповідають потребам різних соціальних груп, може сприяти більш рівному розподілу ресурсів і можливостей.
Стимулювання економічного розвитку	Інвестування	Інвестиції в інфраструктуру, освіту та соціальні програми, які підтримують інклюзію, сприяють довгостроковому економічному розвитку і зростанню.
	Розвиток економічних циклів	Стимулює загальний економічний розвиток і забезпечує більш стійке економічне середовище.
Забезпечення соціальної стабільності	Соціальна безпека	Фінансові інструменти, такі як соціальне страхування і пенсійні програми, забезпечують соціальну безпеку і зменшують економічні ризики для найбільш вразливих груп.
	Адаптивність	Механізми соціального захисту і фінансової підтримки допомагають людям адаптуватися до економічних змін і кризових ситуацій, забезпечуючи стабільність на рівні окремих осіб і суспільства в цілому.
Удосконалення системи управління	Технологічність	Впровадження нових технологічних рішень, таких як фінансові технології (FinTech), може полегшити доступ до фінансових послуг і підвищити ефективність управління фінансами.
	Моніторинг	Системи моніторингу і оцінки фінансових програм дають можливість оцінювати їх ефективність і вносити необхідні корективи для покращення інклюзивності.

*Систематизовано на основі [2, 3, 4, 6, 7, 8, 15, 16, 17].

аспекту є комплексним і багатограним. Він охоплює оцінку потреб і бар'єрів, розробку і впровадження фінансових інструментів, підвищення фінансової грамотності, підтримку підприємництва, адаптацію політик,

моніторинг, а також розвиток партнерств. Тільки через систематичний і інтегрований підхід можна забезпечити рівний доступ до фінансових ресурсів і сприяти сталому економічному розвитку.

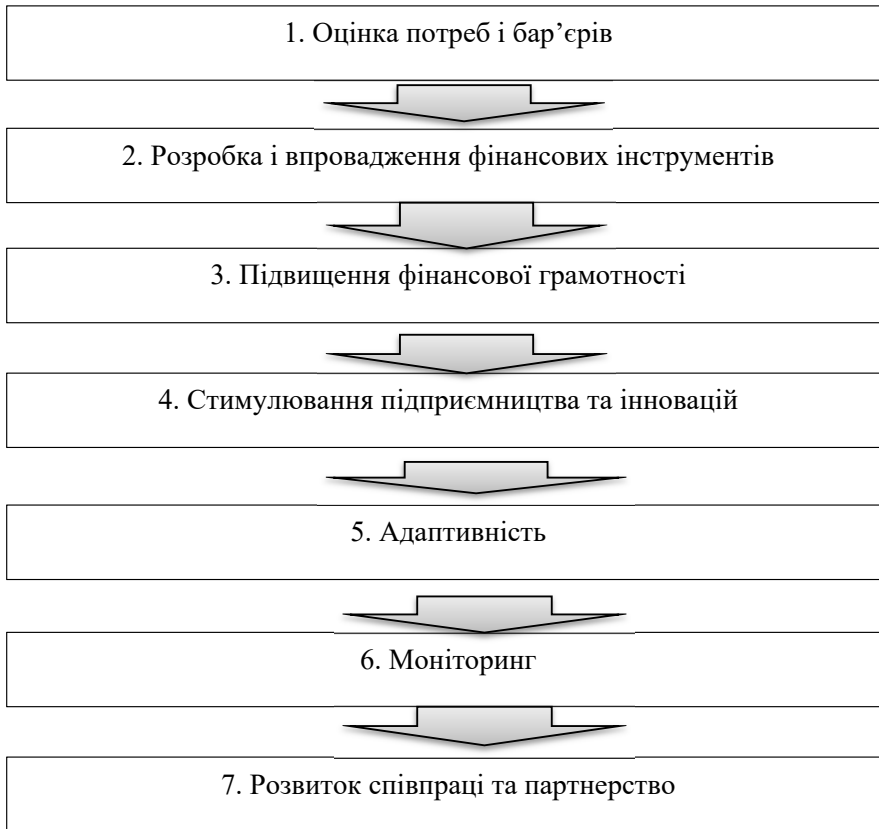

Рис. 2. Алгоритм дій щодо розвитку інклюзивної економіки з урахуванням фінансового аспекту *

* Побудовано автором.

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, можемо констатувати:

1. Фінансовий аспект розвитку інклюзивної економіки в умовах глобалізації має двосторонній вплив: він відкриває нові можливості для залучення широких верств населення до економічних процесів, але водночас приносить нові виклики.

2. Для максимізації позитивного впливу глобалізації на інклюзію необхідно забезпечити рівний доступ до фінансових ресурсів, підтримувати інновації, підвищувати фінансову грамотність і адаптувати національні політики до міжнародних стандартів.

Отож, активна міжнародна співпраця і ефективне управління фінансовими систе-

мами є ключовими для забезпечення сталого і рівномірного економічного розвитку в глобалізованому світі.

Список використаних джерел

1. Базилюк А. В., Жулин О. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку. Економіка та управління на транспорті. 2015. Вип. 1. С. 19-29.

2. Бережна Л. В., Снитюк О. І. Шлях до стійкої фінансової інклюзії в Україні: аналіз актуальних проблем. Облік і фінанси. 2019. № 2. С. 71–80. URL : <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>.

3. Войчук М. В. Етимологія поняття “економічна інклюзія” в контекст іциклічного роз-

витку економіки. Інноваційна економіка. 2021. № 3–4. С. 28–33.

4. Гладких Д. М. Напрями забезпечення фінансової інклюзії в Україні. Аналітична записка. Економіка. Національний інститут стратегічних досліджень. 2019. № 8. URL : <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-01/analit-hladykh-economy-8-2019-1.pdf>.

5. Десятнюк О., Крисоватий А., Птащенко О. Розвиток фінансового інструментарію бізнесу в умовах цифрової інклюзії. Журнал стратегічних економічних досліджень. 2023. № 6. С. 28–37. URL : <https://econ-vistnyk.knuid.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2024/03/6-2023-3.pdf>.

6. Десятнюк О., Крисоватий А., Птащенко О. Стан та тенденції розвитку фінансової інклюзії в Україні. Світ фінансів. 2023. № 3. С. 21–34. URL : <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1629>.

7. Крисоватий А., Десятнюк О., Птащенко О. Digital inclusion: financial and marketing aspects. Журнал стратегічних економічних досліджень. 2023. № 3. С. 93–102. URL : <https://econ-vistnyk.knuid.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/3-2023-10.pdf>.

8. Птащенко О. В. Економічна інклюзія на міжнародному та регіональному рівнях: фінансовий аспект. Світ фінансів. 2023. № 2. С. 95–105. URL : <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/issue/view/104>.

9. Дідух С. М. Протиріччя концепції інклюзивного розвитку та напрямки їх вирішення. Інфраструктура ринку. 2020. № 42. С. 171–175.

10. Захарченко Н.В. Фінансова інклюзія для підвищення добробуту населення та економічного зростання держави. Фінанси України. 2020. № 6. С. 105–116.

11. Кожина А. В. Фактори інклюзивного місцевого розвитку: підходи до класифікації. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Державне управління. 2018. № 4. С. 21–30.

12. Цимбалюк І. Концептуальні засади інклюзивного розвитку регіону в умовах фінан-

сової децентралізації. Інноваційна економіка. 2019. № 5–6. С. 125–132.

13. Zaitsev Y., Krysovaty I., Gavkalova N., Sobko O., Boichyk V. Interaction of digitization and corporate social responsibility in the context of sustainable development. Econ. Aff. 2024. № 69. P. 217–227.

14. Desyatnyuk O., Naumenko M., Lytovchenko I., Beketov O. Impact of digitalization on international financial security in conditions of sustainable development. Problemy Ekorozwoju/ Problems of Sustainable Development. 2024. № 1. P. 104–114. URL : <https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/5325/4341>.

15. Desyatnyuk O., Krysovaty A., Ptashchenko O., Kyrylenko O. Financial security in the conditions of globalization: strategies and mechanisms for the protection of national interests. Econ. Aff. 2024. № 69. P. 261–268. URL : <https://ndpublisher.in/admin/issues/EAv69n1z1.pdf>.

16. Krysovaty A., Desyatnyuk O., Ptashchenko O. Digital innovations and their ramifications for financial and state security. African Journal of Applied Research, 2024. № 10. P. 431–441. <https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713> URL : <https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/44>.

17. Gallego-Losada M.-J., Montero-Navarro A., García-Abajo E., Gallego-Losada R. Digital financial inclusion. Visualizing the academic literature. Research in International Business and Finance. 2023. Vol. 64. <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2022.101862>.

18. Gupta J., Cornelissen V., Ros-Tonen M. Inclusive development. Encyclopedia of Global Environmental Governance and Politics. Cheltenham, 2015. P. 35–44.

19. Jong A., Shahriar A. Z., Shazia F. Reaching out to the unbanked: The role of political ideology in financial inclusion. Journal of International Money and Finance. 2022. Vol. 126. <https://doi.org/10.1016/j.jimonfin.2022.102678>.

20. Doran J., McCarthy N., O'Connor M. The role of entrepreneurship in stimulating economic

growth in developed and developing countries. *Cogent Economics & Finance*. 2018. Vol. 6. Iss. 1. Art. 1442093. <https://doi.org/10.1080/23322039.2018.1442093>.

21. Liu J., Loan K., Mousa S., Ali A., Muda I., Cong P. Sustainability and natural resources management in developed countries: The role of financial inclusion and human development. *Resources Policy*, 2023. Vol. 80. <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2022.103143>.

22. Rüßmann M. Industry 4.0: The future of productivity and growth in manufacturing industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL : https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries.

23. Крисоватий А. І., Сохацька О. М., Скавронська І. В. та ін. Четверта промислова революція: зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків : монографія / за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. 480 с.

References

1. Bazyliuk, A. V., Zhulyn, O. V. (2015). Inkluzivne zrostanня yak osnova sotsialno-ekonomichnogo rozvytku [Inclusive growth as the basis of socio-economic development]. *Ekonomika ta upravlinnia na transporti – Economy and Transport Management*, 1, 19–29 [in Ukrainian].

2. Berezhna, L. V., Snytiuk, O. I. (2019). Shliakh do stiikoi finansovoi inkluzii v Ukraini: analiz aktualnykh problem [The path to sustainable financial inclusion in Ukraine: analysis of current problems]. *Oblik i finansy – Accounting and Finance*, 2, 71–80. Available at: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>.

3. Voichuk, M. V. (2021). Etymologhiia poniattia "ekonomichna inkluziia" v kontekst itsyklichnogo rozvytku ekonomiky [Etymology of the concept of "economic inclusion" in the context of the cyclical development of the economy]. *Innovatsiina ekonomika – Innovative Economy*, 3–4, 28–33 [in Ukrainian].

4. Hladkykh, D. M. (2019). Napriamy zabezpechennia finansovoi inkluzii v Ukraini [Directions for ensuring financial inclusion in Ukraine]. *Analitichna zapyska. Ekonomika. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen – Analytical note. Economy. National Institute of Strategic Studies*, 8. Available at: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-01/analit-hladkyh-economy-8-2019-1.pdf>.

5. Desyatnyuk, O., Krysovatty, A., Ptashchenko, O. (2023). Rozvytok finansovoho instrumentarii biznesu v umovakh tsyfrovoy inkluzii [Development of business financial instruments in conditions of digital inclusion]. *Zhurnal stratehichnykh ekonomichnykh doslidzhen – Journal of Strategic Economic Research*, 6, 28–37. Available at: <https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2024/03/6-2023-3.pdf>.

6. Desyatnyuk, O., Krysovatty, A., Ptashchenko, O. (2023). Stan ta tendentsii rozvytku finansovoi inkluzii v Ukraini [State and trends of development of financial inclusion in Ukraine]. *Svit finansiv – World of Finance*, 3, 21–34. Available at: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1629>.

7. Krysovatty, A., Desyatnyuk, O., Ptashchenko, O. (2023). Digital inclusion: financial and marketing aspects. *Zhurnal stratehichnykh ekonomichnykh doslidzhen – Journal of Strategic Economic Research*, 3, 93–102. Available at: <https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/3-2023-10.pdf>. DOI: [10.30857/2786-5398.2023.3.10](https://doi.org/10.30857/2786-5398.2023.3.10).

8. Ptashchenko, O. V. (2023). Ekonomichna inkluziia na mizhnarodnomu ta rehionalnomu rivniakh: finansovyi aspekt [Economic inclusion at the international and regional levels: the financial aspect]. *Svit finansiv – World of Finance*, 2, 95–105. Available at: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/sue/view/104>.

9. Didukh, S. M. (2020). Protirychchia kontseptsii inkluzivnogo rozvytku ta napriamky yikh vyrishennia [Contradictions of the concept of inclusive development and directions for their resolution]. *Infrastruktura rynku – Market Infrastructure*, 42, 171–175 [in Ukrainian].

10. Zakharchenko, N. V. (2020). *Finansova inkluziia dlia pidvyshchennia dobrobutu naselennia ta ekonomichnogo zrostantia derzhavy* [Financial inclusion to increase the welfare of the population and the economic growth of the state]. *Finansy Ukrainy – Finances of Ukraine*, 6, 105–116 [in Ukrainian].
11. Kozhyna, A. V. (2018). *Faktory inkluzyvnoho mistsevoho rozvytku: pidkhody do klasyfikatsii* [Factors of inclusive local development: approaches to classification]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnogo upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy. Derzhavne upravlinnia – Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine. Public administration*, 4, 21–30 [in Ukrainian].
12. Tsybalyuk, I. (2019). *Kontseptualni zasady inkluzyvnoho rozvytku rehionu v umovakh finansovoi detsentralizatsii* [Conceptual principles of inclusive development of the region in the conditions of financial decentralization]. *Innovatsiina ekonomika – Innovative Economy*, 5–6, 125–132 [in Ukrainian].
13. Zaitsev, Y., Krysovaty, I., Gavkalova, N., Sobko, O., Boichyk, V. (2024). Interaction of digitalization and corporate social responsibility in the context of sustainable development. *Econ. Aff.*, 69, 217–227.
14. Desyatnyuk, O., Naumenko, M., Lytovchenko, I., Beketov, O. 2024. Impact of digitalization on international financial security in conditions of sustainable development. *Problemy Ekorozwoju/ Problems of Sustainable Development*. 1, 104–114. Available at: <https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/5325/4341>.
15. Desyatnyuk, O., Krysovaty, A., Ptashchenko, O., Kyrylenko, O. (2024). Financial security in the conditions of globalization: strategies and mechanisms for the protection of national interests. *Econ. Aff.*, 69, 261–268. Available at: <https://ndpublisher.in/admin/issues/EAv69n1z1.pdf>.
16. Krysovaty, A., Desyatnyuk, O., Ptashchenko, O. (2024). Digital innovations and their ramifications for financial and state security. *African Journal of Applied Research*, 10, 431–441. <https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713>. Available at: <https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/44>.
17. Gallego-Losada, M.-J., Montero-Navarro, A., García-Abajo, E., Gallego-Losada, R. (2023). Digital financial inclusion. Visualizing the academic literature. *Research in International Business and Finance*, 64. <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2022.101862>.
18. Gupta, J., Cornelissen, V., Ros-Tonen, M. (2015). Inclusive development. *Encyclopedia of Global Environmental Governance and Politics*. Cheltenham. P. 35–44.
19. Jong, A., Shahriar, A. Z., Shazia, F. (2022). Reaching out to the unbanked: The role of political ideology in financial inclusion. *Journal of International Money and Finance*, 126. <https://doi.org/10.1016/j.jimonfin.2022.102678>
20. Doran, J., McCarthy, N., OConnor, M. (2018). The role of entrepreneurship in stimulating economic growth in developed and developing countries. *Cogent Economics & Finance*, 6 (1), 1442093. <https://doi.org/10.1080/23322039.2018.1442093>.
21. Liu, J., Loan, K., Mousa, S., Ali, A., Muda, I., Cong, P. (2023). Sustainability and natural resources management in developed countries: The role of financial inclusion and human development. *Resources Policy*, 80. <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2022.103143>.
22. Rüßmann, M. (2015). *Industry 4.0: The future of productivity and growth in manufacturing industries*. The Boston Consulting Group. Inc. Available at: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries.
23. Krysovaty, A. I., Sokhatska, O. M., Skavronska, I. V. and others. (2018). *Chetverta promyslova revoliutsiia: zmina napriamiv mizhnarodnykh investytsiinykh potokiv* [The fourth industrial revolution: changing the direction of international investment flows]. A. I. Krysovaty and O. M. Sokhatska (Ed.). Ternopil: Osadtsa Yu. V. [in Ukrainian].